

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

A Sajómercsei Körtvélyes-dűlő (HUBN20068) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

**Eger
2014**

Ügyfél:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
(Eger)

Partner:
Bioaqua Pro Kft.
(Debrecen)

Felelős tervező:
Gyórfy Hunor
Schmotzer András

Közreműködő szakértők:

Gombkötő Péter
dr. Juhász Péter
Kalmár Zsuzsanna
dr. Kiss Béla
Korompai Tamás
Kovács Tibor
Mező Hedvig
Sulyok József

Térképeket készítette:

StrateGIS Kft.
(Debrecen)

Fotókat készítette:

Gyórfy Hunor
Schmotzer András

Tartalomjegyzék

1.A terület azonosító adatai.....	1
1.1.Név.....	1
1.2.Azonosító kód.....	1
1.3.Kiterjedés.....	1
1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	1
1.4.1.Jelölő élőhelyek.....	1
1.4.2.Jelölő fajok.....	1
1.5.Érintett települések.....	1
1.6.Egyéb védetség kategóriák.....	1
1.7.Tervezési és egyéb előírások.....	2
1.7.1.Természetvédelmi kezelési terv.....	2
1.7.2.Településrendezési eszközök.....	2
1.7.3.Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	2
1.7.4.Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	2
1.7.5.Halgazdálkodási tervek.....	3
1.7.6.Vízgyűjtő-gazdálkodási terv.....	3
1.7.7.Egyéb tervek.....	3
2.Veszélyeztető tényezők.....	3
3.Kezelési feladatok meghatározása.....	6
3.1.Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	6
3.1.1.Fő célkitűzések.....	6
3.1.2.További célkitűzések.....	6
3.2.Kezelési javaslatok.....	7
3.2.1.Élőhelyek kezelése.....	8
3.2.2.Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	22
3.2.3.Fajvédelmi intézkedések.....	22
3.2.4.Kutatás, monitorozás.....	22
3.2.5.Mellékletek.....	24
3.3.A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	25
3.3.1.Agrártámogatások.....	25
3.3.2.Pályázatok.....	27
3.3.3.Egyéb.....	27
3.4.A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	27
3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök.....	28
3.4.2.A kommunikáció címzettjei.....	28
3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	29
4.Térképek.....	30
5.Fotódokumentáció.....	40

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyeik hálózata. Kijelölésük célja a fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Hazánk 2004-es csatlakozásakor a Natura 2000 területek már kijelölésre kerültek, mely kismértékben bővült 2008-ban, 2011-ben és 2012-ben. Hazánkban összesen 525 Natura 2000 területet jelöltek ki közel 2 millió hektár kiterjedésben. Ezzel hazánk a Pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését és az erre vonatkozó szabályokat a 275/2004.(X.8.) Kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V.11.) KvVM rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készíthetnek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg. Más jogszabályban foglalt ágazati tervekhez (pl. körzeti erdőtervezés, vízgazdálkodási tervek) képest kötelezettségeket nem írhat elő, ugyanakkor nagyban segítheti a Natura 2000 területeken folytatott gazdálkodás – Natura 2000 kívánalmainak – értelmezését, alkalmazását mind a gazdálkodók (földtulajdonosok), mind pedig a kezelők, hatóságok irányába. Ezáltal inkább stratégiai dokumentációnak tekinthető, mely a területek kezelőit, tulajdonosait, valamint az érintett hatóságokat tájékoztatja a természetvédelmi irányelvekről.

Jelen Natura 2000 fenntartási terv a Darányi Ignác Terv keretében, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V. 23.) VM rendelet alapján készült.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Sajómercesei Körtvélyes-dűlő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20068
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	196,58 ha
--------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 6210 – Meszes alapkőzetű f éltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)
- 6430 – Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
- 7230 – Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

1.4.2. Jelölő fajok

- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- közönséges denevér (*Myotis myotis*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrésztletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Sajómercse	Borsod-Abaúj-Zemplén	196,58 ha	17,6%

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
helyi jelentő-	-	Mazsur-szőlő, Őrhegy, Nyúzó-völgy,	99,22 ha	5/2003.(VI.13). Önk.

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
ségű védett természetvédelmi terület		Körtvélyes és Nyúzó-bérc		Rendelet
országos ökológiai hálózat	-	magterület	1238,04 ha (100%)	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

Az 5/2003.(VI.13). Önk. rendelettel kihirdetett helyi jelentőségű védett terület minisztériumi nyilvántartásban nem szerepel (<http://www.termeszetvedelem.hu/helyi-jelentosegu-vedett-termeszeti-teruletek>), így nyilvántartási számmal sem rendelkezik.

Az Ózdi Körzeti Földhivatal 43667/2004 ügyiratszámom meghozott határozata szerint a „Sajómercsei Szőlők helyi jelentőségű természetvédelmi terület kezelési terve” 1. számú mellékletben felsorolt, mindösszesen 99,22 ha területű ingatlanra 2005. december 15. napján „Helyi jelentőségű védett terület” jogi jelleg került bejegyzésre.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

5/2003.(VI.13). önk. Rendelet: A sajómercsei „Mazsur-szőlő, Órhegy, Nyúzó-völgy, Körtvélyes és Nyúzó-bérc” helyi jelentőségű természetvédelmi terület kezelésére 2003-ban készült egy tervdokumentáció a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság bevonásával.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- Megyei területrendezési tervek:
 - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 10/2009. (V. 5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési Terv szabályzatáról (http://www.baz.hu/terrend/10_2009%20rendelet%20%20szoveg.pdf)
- Sajómercse Község Településszerkezeti Tervéről szóló 103/2003 (XII.17.) önkormányzati határozat, valamint Sajómercse Szabályozási Tervéről és Helyi Építési Szabályzatáról szóló 11/2004. (IX.03.) önkormányzati rendelet. A település településfejlesztési koncepcióját a 63/2002.(VIII.06.) önkormányzati határozatban fogadták el.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A tervezési terület a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság illetékességi területén található és a Bánhorváti erdőtervezési körzetbe tartozik. A körzeti erdőterv 2012. január 1. és 2021. december 31. között hatályos (az erdőterv rendelet száma: 96/2011. (X. 17.) VM rendelet).

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A terület az Északi-középhegységi nagyvadas vadgazdálkodási táj Mátra-bükk-csereháti vadgazdálkodási körzetébe tartozik (II./2.) (http://www.vmi.szie.hu/adattar/pdf/korz_ff.pdf alapján)

Az érintett vadgazdálkodási egység: 651010 számú földtulajdonosi vadászati közösség. Cím: 3519 Miskolc, Görömbölyi u, 50. Az üzemterv jóváhagyó határozat száma: 14.4/820-62975-3/2007. A vadgazdálkodási üzemterv 2017. február 28-ig érvényes.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a 2-6. azonosítóval rendelkező „Sajó a Bódvával” egységhez tartozik (Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010. április): http://vizeink.hu/files3/2_6_Sajo_a_Bodvaval_VGT.pdf

1.7.7. Egyéb tervek

Egyéb a tervezési területtel kapcsolatos fejlesztési tervek nem ismertek.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	H	60	félszáraz gyepek (6210) A fátlan jelölő élőhelyek a kaszálás felhagyása miatt különösen veszélyeztetettek az inváziós növényfajok, vagy a természetes szukcesszió térfoglalása által. A probléma komplex, hiszen ezáltal a felégetés veszélye is megnő.
A06.04	növénytermesztés felhagyása	H	60	félszáraz gyepek (6210) A zártkertek gyümölcsöseiben a tulajdonosok motiválatlansága következtében szinte teljesen felhagytak a gyümölcs és szőlő termesztésével, melynek következtében a területek gondozatlanok, azokat folyamatosan a szukcesszió, inváziós növényfajok, és a leégés veszélye fenyegeti.
F03.01.01 K04.05	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	H	95	félszáraz gyepek (6210), láprétek (7230) A túltartott vadállomány, különösen a vaddisznó a gyepek állandó bolygatásával egyrészt fizikailag veszélyezteti a jelölő élőhelyeket és jelölő fajként szereplő leánykőkörcsint, másrészt a megbolygatott talajfelszín kiindulási pontként szolgál inváziós fajok terjedéséhez, illetve ellehetetleníti a területkezelést (pl. gépi kaszálás).
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	30	félszáraz gyepek (6210) A felhagyott, és a vad által bolygatott területeken folyamatos az inváziós növények térhódítása. Az akácos foltok

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				felől az akác sarjak terjedése, avartüzek után magról kelése, valamint az aranyvessző polikormonok megjelenése jelent veszélyeztető tényezőt.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	H	60	félszáraz gyepek (6210), láprétek (7230), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) A felhagyott területeken a természetes vegetáció cserjefajai jelennek meg a jelölő élőhelyek társulásainak rovására, mely kb. 10% mérték felett már nem kívánatos.
A04.01.01	intenzív szarvasmarhalegeltetés	M	40	félszáraz gyepek (6210) A területen folyó szarvasmarhalegeltetés magában hordozza a túllegeltetés, és a kitaposás, degradálás, erózió okozásának veszélyét.
B02	erdőgazdálkodás (beleértve az ültetvényeket is)	M	15	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>) A faj szempontjából a nagy kiterjedésű véghasználatok, egybefüggő vágásterületek kialakulása, egészségügyi gyérítések az állomány gyengüléséhez vezet.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	20	félszáraz gyepek (6210), láprétek (7230), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) A lápréteken és a mocsárréteken a nádásodás formájában jelentkezik, mely a nagy tűzlepke esetén a tápnövények (sóskafajok – <i>Rumex</i> spp.) visszaszorulásához is vezethet. A nem kezelt fátlan élőhelyeken a siskanádtippán (<i>Calamagrostis epigeios</i>) és a fenyérfű (<i>Bothriochloa ischaemum</i>) a gyepek, fajkészletének a leromlását jelzi.
J01.01	leégés	M	60	félszáraz gyepek (6210) A felhagyott területek leégése, különösen a nagy mennyiségű fűavar felhalmozódása és átizzása révén komoly károkat okozhat a közösségi jelentőségű élőhelyek társulásaira, valamint a jelölő, és védett fajokra nézve. További káros hatás a még meglévő idős gyümölcsfák károsítása, gyengítése, elpusztítása.
J02.05	hidrológiai viszonyok módosítása, általános	H	5	láprétek (7230) A mészkedvelő üde láp- és sásrétek veszélyeztetettek a vízutánpótlás csökke-

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				nése, elvezetése, és kiszáradás által.
K01.03	kiszáradás	M	10	láp- és sásrétek (7230) Az aszályos évek következtében (lásd az M01.02 tényezőnél leírtakat) általános kiszáradási folyamatok indulhatnak meg, mely az érintett higrofil fátlan társulások leromlását idézi elő.
K02.03	eutrofizáció (természetes)	M	10	láp- és sásrétek (7230) Az eutrofizáció hatására a láp- és sásrétek, mocsárrétek átalakulása megy végbe, melynek eredményeképp elnádásodott mocsárrétek alakulnak ki. A folyamat nem független a Mercse-patak szennyvíz-terheltségétől sem. (H01).
Kívülről érkező hatások				
H01	felszíni vizek szennyezése	H	5	láp- és sásrétek (7230) A mészkedvelő üde láp- és sásrétek veszélyeztetettek a vízutánpótlást adó területen működő szennyvíztisztító elég-telen működése által.
G05.07	hiányos vagy rossz természetvédelmi beavatkozások	M	1	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>) A faj belterületi szálláshelyeinek nem megfelelő átalakítása (repnyílások lezárása, az utódnevelési időben végzett épületfelújítások, mérgező fakonzerváló szerek alkalmazása, épületek kivilágítása stb.) nagyban befolyásolja a kolónia életképességét.
Jövőbeli potenciális hatások				
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	M	5	láp- és sásrétek (7230) A láp- és sásrétek – bár vízutánpótlásukat jó részét forrásokból, szivárgó vizekből veszik - az aszályos évek során leromlási jeleket mutatnak, a jellemző specialista fajok (pl. gyapjúsás fajok, ujjaskosbor fajok) nem is jelentkeznek. Ha több ilyen aszályos év követi egymást, akkor a leromlás és a vele járó fajkészlet-átalakulás drasztikusabb lehet.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / helyreállítása:

- meszes alapkőzetű féltértermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (*fontos orchidea-lelőhelyek) (6210)
- mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230)
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (Standard Data Form, SDF) találhatóak.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A területen található nagy kiterjedésű sztyeppesedő félszáraz gyepek, valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, kiemelten a félszáraz gyepek (6210) cserjésedésének, akácodosásának visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A forrás-és síklápok (7230) kedvezőtlen szukcessziójának megakadályozása;

3.1.2. További célkitűzések

- A prioritások között nem szereplő erdei élőhelyek (pannon gyertyános-tölgyesek /91G0/, pannon cseres-tölgyesek /91M0/) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, különösen az idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, illetve az akácodosás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A területen található, a félszáraz- és sztyeppert élőhely típusokba nem sorolható másodlagos gyepek kedvező természetvédelmi helyzetének (cél a jelölő gyepek élőhely típusokká /6210, 5130/ alakulás) elérése, elsősorban legeltetéssel/kaszálással, illetve a cserjésedés, akácodosás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A magassásrétek beerdősülésének és benádasodásának megakadályozása cserjeirtással és kaszálással.
- Vízfolyások természetes medermorfológiájának megőrzése, azok parti sávjának, őshonos fajok (füzek, éger) kímélete.
- Hagyományos extenzív gyümölcsösök és az azokban megtalálható gyümölcs tájfajták fenntartása, fejlesztése, a gyümölcsösök félszáraz gyepeinek kezelése kaszálással;
- Leánykőöröcsin (*Pulsatilla grandis*) esetén, alacsony virágzási arány (>50 tő) esetén (szubpopulációként) maggyűjtés, mesterséges szaporítással;
- A borókás gyepek, valamint a hagyományos gyümölcsösök tavaszi avartüzeinek megelőzése kaszálással, tűzfigyelő szolgálattal, polgári természetvédelmi őrök bevonásával.
- Erdei denevérfajok élőhelyének biztosítása megfelelő területű idős erdőállományok fenntartásával és az odvasodó idős faegyedek kíméletével;

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 418 élőhelyfolt), így a kezelési egységekbe tartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. mocsárréten található fűzbokros részek, sztyepprétek cserjésedő foltjai, stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk. Fontos a jogszabályokban nevesített kötelezően betartandó előírások és támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában **kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.**”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módja. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét, fejlesztési lehetőségét, az élőhelyek esetében a potenciálisan jelölő élőhellyé alakítható fejlesztési területeket).

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

A tervezési területen a rét/legelőgazdálkodás, illetve az erdőgazdálkodás dominál, a kezelési egységek szintjén célszerű a kezelési javaslat előírásokat megfogalmazni.

A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem támogatandó. Új bányatelek kialakítása nem javasolt. Infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

KE-1 kezelési egység: természetszerű erdőállományok

(a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület zömmel erdőtervezett honos erdőállományai tartoznak ehhez a kezelési egységhez.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: L1 – Mész- és melegkedvelő tölgyesek, L1 – Mész- és melegkedvelő tölgyesek / érintett Natura 2000 élőhelyek: 91G0 – Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal, 91H0 – Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- érintett földrészlet(ek): Sajómercse 068/1 (részben), 068/2 (részben), 068/3, 074/3 (részben), 082/10, 084/1 (részben), 093a (részben), 093b, 094/1 (részben), 094/3 (részben), 095a (részben), 095b (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Sajómercse 2A (részben), 2B (részben), 2C (részben), 2E (részben), 20A, 20B (részben), 21B (részben), 22B (részben), 22C (részben), 22D (részben)

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés és a területek az extenzív hasznosítása javasolt. Az idegenhonos erdőállományrészek szerkezetátalakítása indokolt. Valamennyi élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv rendelet (96/2011. (X.17.) VM rendelet), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)

- Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E07)
- Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembevételével. (E09)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása (E12)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel) (E13)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé – a díszes tarkalepke védelmében – legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m³/ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása (E17)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban (E26)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28)
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni (E29)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai (E31).
- A fahasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület kialakítása, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes magszóró fa meghagyásával (E34)
- Őshonos fafajú állományok véghasználati során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tö- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot (E40)
- Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között (E44)
- A vágásterületen történő égetés tilos. (E50)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal. (E51)
- Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása (E52)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65).
- Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása. (E66)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)

- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
 - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
 - Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember
 - Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással
 - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
 - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
 - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
 - Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. (E70)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01)
- A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni (VA02).

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység szintjén élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok nem fogalmazhatóak meg. A kezelési egység területén a fent javasolt szempontok megvalósítása egyaránt biztosítja az élőhely megőrzésén túl annak fejlesztését is.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely az élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Ezek a zömmel erdőtervezett erdőterületek viszonylag nagy természetességgel bírnak még napjainkban is, annak ellenére, hogy helyenként közvetlenül érintkeznek idegenhonos erdőállományokkal, akácodosó erdőszegéllyel. Jellemzően középkorú hazai lombos faállományuk elsősorban cser, kocsánytalan tölgy, molyhos tölgy és gyertyán fajokból áll. Jelentős részük edafikus hatások által is befolyásolt állomány. Kitérteket tekintve az Ór-hegy, illetve kisebb foltokban a Körtvélyes, és a Nyúzó-völgy keleti-délkeleti tájolású melegebb termőhelyeit foglalják el. Ennek megfelelően melegkedvelő tölgyesek termőhelyén álló természet szerű erdőkről beszélhetünk. Rendeltetésük, erdőtervezett erdők esetében talajvédelmi, két kisebb, elkülönülő foltjuk azonban fásításnak minősül. Utóbbiak esetében a fahasználat bejelentéshez kötött elvégzése, vagy a jogszabályok ismeretének

hiánya, illetve a település viszonylagos közelsége magában hordozza a természetvédelmi céloktól eltérő fahasználat engedélyezését, vagy az illegális fahasználat esélyét.

Kisebb, zonális jellegű, gyertyános-tölgyes típusba sorolható foltokat találunk a Szarvaskút és a Gógány legelőterületei közé ékelődve, völgyhajlatokban fennmaradva, illetve az Őr-hegy laposabb nyergében. Előbbiek fásításként, utóbbi tervezett erdőként faanyagtermelésben érintett lehet.

A jellemzett korosodó, helyenként felnyíló, vagy sovány termőhelyen álló erdőállományok a bennük élőhelyet találó közösségi jelentőségű vagy jelölő státuszú, ugyanakkor hazai jogszabályok által is védettnek nyilvánított fajok által is igazolják a védelem indokoltságát. A fiatalabb állományok megfelelő kezelés által idősebb korba kerülve növelni fogják a fenti fajok számára élőhelyként figyelembe vehető erdők összterületét. Pillanatnyilag a területek fahasználatával nem érintettek, de mind az erdőnek, mind a fásításnak minősülő állományok esetében esély van akár legális, akár illegális fahasználat megjelenésére. A jelenlegi vadállomány mellett az állományok honos, és a termőhelyre jellemző fafajjal, különösen a kocsánytalan és molyhos tölgygel való felújítása kétséges, szakszerűtlen, és a tölgyekre irányuló fahasználat esetén reális esély van a tölgyek teljes visszaszorulására. Ezen túl a térségben nagy gondot jelentő inváziós fásszárúak, különösen a fehér akác terjedése jelenti a legaktuálisabb veszélyt. A kezelési javaslatok e problémák kiküszöbölésére, illetve az élőhelyek fejlesztésére irányulnak.

KE-2 kezelési egység: akácos és fenyves származékerdők és ültetvények

(a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység erdőállományainak egy része a legutóbbi (2012. évi) erdőtervezés során kapott erdőtervi jelet. Ezek egy része fiatalabb, akáccal önerdősült területek. A korábban már erdőként nyilvántartott területek egy része telepített, más része meredek, vízmosásos részeken kialakult akácos. Az újonnan erdőtervezés alá vont területek magas aránya jelzi az akácosok spontán terjedése által jelentett potenciális veszély mértékét.

Fenyves származékerdő kis kiterjedésben található a kezelési egységben, ennek eredete teljes mértékben mesterséges telepítésre vezethető vissza.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: S1 – Ültetett akácosok, S4 – Erdei- és feketefenyvesek, S6 – Nem őshonos fafajok spontán állományai / érintett Natura 2000 élőhelyek: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nincs érintettség
- érintett földrészlet(ek): Sajómercse Sajómercse 074/3 (részben), 082/10 (részben), 083 (részben), 084/1 (részben), 091 (részben), 093a (részben), 094/3 (részben), 094/4 (részben), 095a (részben), zártkertek (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Sajómercse 2A (részben), 2B (részben), 2C (részben), 2D, 11A (részben), 20B (részben), 20C, 20D, 21A, 21B (részben), 21G, 21F

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés, a területek az extenzív hasznosítása javasolt. Az idegenhonos erdőállományok és facsoportok szerkezetát-

alakítása indokolt. Az élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti.

- Az egyetlen, 1,09 ha kiterjedésű erdei fenyves állomány spontán terjedésével a környező területeket pillanatnyilag nem veszélyezteti, véghasználat után azonban célszerű lenne a környező természetközeli erdőkhöz igazodó célállomány kialakítása.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.
- Az akác spontán terjedésének megakadályozásához, és a gazdálkodó erdővagyonának védelméhez egyaránt szükséges a területek égetésének megakadályozása.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv rendelet (96/2011. (X.17.) VM rendelet), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Az üzemtervezett erdőkből is elsődlegesen az özönfajok eltávolítása javasolt, illetve indokoltság esetén a szerkezetátalakítás.

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt) (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembevételével. (E09)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása (E12)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljes körű kímélete. (E19)
- Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében) (E25)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban (E26)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is (E30)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tö- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot (E40)
- Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.(E47)
- A vágásterületen történő égetés tmellőzése. (E50)
- Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal történhet (E51)
- Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal. (E56)
- Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása (E57)

- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)
- Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználatára és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megővése (E62)
- Az idegenhonos és tájidegen fajú erdők véghasználatára során a táj- és termőhelyhonos fajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is) (E64)
- Intenzíven terjedő idegenhonos faj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)
- Az idegenhonos és tájidegen fajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepek) történő hasznosítása. (E67)
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően (E68)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)

Vadgazdálkodással kapcsolatos javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az élőhelyrekonstrukciós jellegű javaslatok a gazdálkodással kapcsolatos javaslatok felsorolásával rögzítésre kerültek. A hatályos erdőre vonatkozó jogszabályok alapján az átmeneti és kultúrerdők meghatározóan akác faállományainak táj és termőhelyhonos fajokra történő cseréje gazdálkodói elhatározáson alapuló, támogatott fajcserés szerkezetátalakítással valósítható meg.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely az élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Mind az akácos, mind pedig a fenyves erdőtípus alacsony természetességi értéket képvisel, közösségi jelentőségű, vagy jelölő fajoknak élőhelyet nem biztosítanak, inkább azok élőhelyeinek rovására vannak jelen. Hazai jogszabályok szerint védett madárfajok költését kis mértékben szolgálhatják, illetve az idősebb, elpusztult akácok, elsősorban vízmosásos, üdőbb termőhelyen a védett kis bírbogár (*Schizotus pectinicornis*) számára élőhelyet jelenthetnek. Összességében azonban ismert termőhely átalakító és fajszegényítő hatásuk miatt jelenlétük nem kívánatos a tervezési területen.

Miután a már akácosként ismert területekről folyamatosan és spontán terjed az akác, kezelés hiányában újabb térhódításuk várható, mely a következő erdőtervezési ciklus során a jogszabályi kötelezettségnek megfelelően újra „talált erdőként”, azaz önerdősült területként erdőtervezésre kerül. Továbbiakban ez az erdőállomány fenntartására vonatkozó kötelezettséget jelent. Mivel ekkortól természetközeli állapotok (termőhelyre jellemző hazai lombos fajokból álló célállomány) csakis adminisztratív, és rendkívül költséges szerkezetátalakítási nehézségek útján valósíthatók meg, cél-

szerű a jelenlegi erdőterv szerinti határok fenntartása, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy az akác terjedése elsősorban a kijelölés alapjául szolgáló szomszédos gyepterületek rovására történik. A területek gyakori felégése is jelentős szerepet játszik az akác terjedésében, vagy adott esetben magbankjának mobilizálásában.

KE-3 kezelési egység: félszáraz gyepek és cserjésedő állományaik (zártkerteri gyümölcsösök)

(a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési területen előforduló kis parcellás, korábban szőlő-gyümölcsösként művelt területegységét foglalja magába ez a kezelési egység. Ma a nem hasznosított parcellák túlsúlya jellemzi.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: E34 – Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfügyepek / érintett Natura 2000 élőhelyek: 6210 - Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedő változataik (*Festuco-Brometalia*)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): leánykökörccsin (*Pulsatilla grandis*)
- érintett földrészlet(ek): Sajómercse 074/3 (részben), 082/10 (részben), 083 (részben), 084/1 (*), 091 (részben), 093a (részben), 094/3 (részben), 094/4 (részben), 095a (részben), zártkertek (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Sajómercse 11A (részben)

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A kispacellás művelés, a változatos földhasználati módok előtérbe helyezése a Natura 2000 célokkal nem ellentétes, azt szolgálja.
- A területek rentábilis műveléséhez szükséges birtokösszevonások támogatandók, ezek adminisztratív akadályai ágazati szinten is rendezendők.
- Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés, a területek az extenzív hasznosítása javasolt. Az idegenhonos erdőállományok és facsoportok szerkezetátalakítása indokolt. Valamennyi élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti.
- A félszáraz gyepekről a cserjések, nem üzemtervezett facsoportok teljes visszaszorítása nem cél, ugyanakkor legeltetéssel, esetleg kiegészítő tisztító kaszálással magasabb természeti állapot is előállítható lenne. Javasolt az őshonos fákat, cserjéket, egykori parcella-mezsgyéket kisebb csoportokban, foltokban visszahagyni, illetve a szegélyekben cserjés sávot kialakítani.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

Erdőterület esetén a vonatkozó erdőterv rendelet (96/2011. (X.17.) VM rendelet), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos (GY14)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását (GY23)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett (GY33)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44)
- Szakaszzoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal (GY48)
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68)
- A gyepeket évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni (GY82)
- A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak (GY102)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül (GY109)
- A területen trágyadepónia, széna- és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)

Vadgazdálkodással kapcsolatos javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasolt a területen a gazdálkodás felújítása, a tulajdonosok motiválása, a gyümölcs-, – és szőlőkultúra felélesztése, mely magában hordozná a területek kezelését, állapotuk fenntartását vagy javítását is. Szükséges lenne a vadállomány hatékony szabályozása, vagy kizárása a területről.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely az élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Részben ez a kezelési egység foglalja magába a kijelölés alapjául szolgáló fátlan élőhelyeket (6210). Eredetüket tekintve a faluval közvetlen kapcsolatban álló kisparcellás hagyományos mezőgazdálkodás hajdani színterei, ahol elsősorban, és egymástól térben és időben nem feltétlenül különválasztva gyümölcs – és szőlőtermesztés, gyepgazdálkodás, szántóföldi, – és kapáskultúrák termesztése folyt. Ennek megfelelően egy állandó dinamikával rendelkező, rendkívül jól mozaikolt, változatos élőhelyeket és szegélyeket teremtő, elsősorban a hegyvidéki tájak másodlagos gyepeire jellemző életközösségeket stabilan fenntartó élőhelykomplexum alakult ki. Ezen életközösségeknek a fennmaradása a záloga a területen élő közösségi jelentőségű, vagy a kijelölés alapjául szolgáló fajok és növénytársulások fennmaradásának.

A legutóbbi évtizedek társadalmi változásai, és a generációk változása során a területek nagy részét felhagyták. A dinamikus állapotot fenntartó mechanizmus megszűntével egyrészt a természetes szukcessziós folyamatok megindulása, másrészt a tudatosan telepített, vagy spontán terjedő inváziós növényfajok előretörése, a rendszeresen előforduló szándékos gyújtogatás, a gyeptársulások degradálódása, elszegényedése és a vad, különösen a vaddisznó károsítása veszélyezteti a területek egykori fajgazdagságát. Ezzel párhuzamosan az idős, eltűnő genetikai értéket is képviselő gyümölcsfák a gyakori tűzkár miatt egyre gyengülnek, pusztulnak.

KE-4 kezelési egység: száraz,- és félszáraz legelők

(a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési területen belül a legnagyobb kiterjedéssel bíró, és leginkább egységes képet mutató kezelési egység. Eredetük szerint korábban is legelők voltak, és ezek a területek őrizték meg leginkább egykori jellegüket, mely elsősorban a napjainkban is meglévő kaszálásos és legeltetéses gyephasznosításnak köszönhető. A kezelési egység élőhelyet ad a közösségi jelentőségű és jelölő fajokon túl hazai viszonylatban is védett orchidea, és len fajoknak, vagy a nagy pacsirtafűnek, és a fekete kökörösinnak. Jellegéhez hozzátartoznak a legelőkön álló, hazai lombos fajokból, esetleg gyümölcsfákból álló szoliter fák vagy facsoportok, vagy kisebb bokros foltok, melyek jól tagolják, és változatossá teszik az élőhelyet.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: E34 – Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek, E1 – Franciaperjés rétek, H4 – Erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok / érintett Natura 2000 élőhelyek: 6210 – Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*), 6510 – Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): leánykökörösinn (*Pulsatilla grandis*)

- érintett földrészlet(ek): Sajómercse 068/1 (részben), 068/2 (részben), 069b (*), 069c (*), 074/3 (részben), 093a (részben), 094/4 (részben), zártkertek (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): nincs érintettség

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés, a területek az extenzív hasznosítása javasolt. A jelölő élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti.
- A félszáraz gyepek, legelőkről a cserjések, nem üzemtervezett facsoportok teljes visszaszorítása nem cél, ugyanakkor legeltetéssel, esetleg kiegészítő tisztító kaszálással magasabb természeti állapot is előállítható lenne. Javasolt az őshonos fákat, cserjéket kisebb csoportokban, foltokban visszahagyni, illetve a szegélyekben cserjés sávot kialakítani.
- Ügyelni kell a túllegeltetés, felázott talajon történő legeltetés, vagy a huzamosabb ideig egy helyen tartott legelőberendezések következtében fellépő taposási kár elkerülésére. Fontos, hogy a legelőápolás ne maradjon el, így kézben tartható a legelőgyomok túlzott elszaporodása.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Tárcsázás nem megengedett (GY10)
- Kiszántás nem megengedett (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos (GY14)
- Tűzpázták létesítése nem megengedett (GY15)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását (GY23)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett (GY33)

- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44)
- Szakasoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal (GY48)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67)
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68)
- Legeltethető állatfaj: kecske (GY69)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70)
- A gyeptet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni (GY82)
- A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani (GY99)
- Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni (GY101)
- A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak (GY102)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani (GY103)
- Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező (GY106)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül (GY109)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)

Vadgazdálkodással kapcsolatos javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Hazai lombos fafajokból egyedülálló fák vagy laza facsoportok további telepítése nyomán fás legelő jelleg kialakítása javasolt agrár-erdészeti rendszerek keretében.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely az élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A potenciális vegetációt tekintve a vidéken – az edafikus tényezők által kizárt területeket kivéve – mindenhol erdőtársulások lennének, így ezek a legelők is folyamatosan ki vannak téve a természetes szukcesszió által a cserjésedés, beerdősülés veszélyének. Fennmaradásuk csakis a folyamatos gyeptudáskodás biztosításával lehetséges. Napjainkban további veszélyt jelenthetnek a szakszerűtlen gazdálkodás következtében megjelenő, faji szegényedést jelző fajok, mint a siskanád-tippan, vagy a fenyérfű. Ahol elmarad a hasznosítás, ott a felhalmozódó fűavar leégetése, illetve a vaddisznó bolygatásának következtében a megtelepedés feltételeit megtaláló, vagy spontán tért hódító inváziós fajok megjelenésére kell számítani.

KE-5 kezelési egység: völgytalpi üde és mezofil rétek és ligeterdő fragmentumok

(a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a Mercse-patakra, annak medrére, parti sávjára és az egykori hullámterén található mocsárrétekre, spontán ligeterdő fragmentumokra terjed ki.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: P2a – Üde és nedves cserjések, D5 – Patakparti és lápi magaskórósok, / érintett Natura 2000 élőhelyek: 7230 – Mészkedvelő üde láp- és sásrétek, 6440 – *Cnidion dubii* folyóvölgyek mocsárrétjei.
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- érintett földrészlet(ek): Sajómercse 053/40, 053/41, 053/42, 053/43, 053/44, 053/45, 053/46, 053/47, 054, 055, 069b (részben), 069c (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): -

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés, a területek az extenzív hasznosítása javasolt. A szórványosan előforduló füzes facsoportok, faegyedek megőrzése, fejlesztése természetvédelmi és tájvédelmi szempontból is indokolt. Valamennyi élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti.
- Nem támogatható olyan beruházás vagy tevékenység, mely a vizes élőhelyek területét vagy természeti értékét csökkenti, illetve az őket fenntartó vízutánpótlás mennyiségét vagy minőségét rontja.
- A természetes kisvíztestek fennmaradását, megőrzését szolgáló intézkedések egyrészt a víztesthez, másrészt az azt határoló szegélyhez, parti sávhoz köthetők.
 - A meder higrofil üde magaskórós szegélye fenntartandó, míg a fás vegetáció tekintetében egy laza 5-10%-os (jelenlegi lefedettségnek megfelelő) borítottság elfogadható. Ez összeegyeztethető a víztest árvízvédelmi funkcióival is.
 - A fásszárú fajok közül kíméletet érdemelnek az őshonos fajok (füzek, fehér nyár), míg a parti sáv kezelésénél az inváziós fa- és cserjefajok (fehér akác, gyalogakác, zöld juhar, amerikai kőris) eltávolítása mindenképp támogatandó. A vizes élőhellyel való érintettség miatt, alapvetően a mechanikus módszerek javasoltak. Az inváziós fajok kezelése során javasolt a „magszóró” egyedek eltávolítása (elsősorban a repítőkészülékes zöld juhar és amerikai kőris esetében).
- Amennyiben vízkárelhárítási célból, a túlburjánzott vízi növényzet eltávolítása, a mederüledék eltávolítás elkerülhetetlen, úgy javasoljuk, hogy legyen egy kivitelezési oldal, mely később fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. legyen egy ökológiai oldal, melynek fő szerepe az ökológiai folyosó funkció biztosítása, ill. élőhely biztosítása a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára. Javasolt a kezelési egység területén part menti pufferzóna kialakítása és fenntartása.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén kötelezően betartandó előírásokat a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet állapítja meg. Vízfolyások esetén támogatási rendszerbe illeszthető kötelező kezelési előírás-javaslatok nem fogalmazhatóak meg.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Tárcsázás nem megengedett (GY10)
- Kiszántás nem megengedett (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos (GY14)
- Kizárólag kaszálással történő hasznosítás (GY20)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását (GY23)
- Inváziós fűszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell (GY31)
- A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett (GY33)
- A legeltetés tilos (GY35)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79)
- Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni (GY101)
- A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak (GY102)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani (GY103)
- Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező (GY105)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül (GY109)
- Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás (GY112).

Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása. (E66)

Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

- Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges (V05)
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos (V07)
- Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges (V09)
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell (V42)
- November 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével (V45)

Vadgazdálkodással kapcsolatos javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az élőhelyrekonstrukciós jellegű javaslatok a gazdálkodással kapcsolatos javaslatok felsorolásával rögzítésre kerültek.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely az élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A völgytalpi részen futó Mercse-patak meghatározta puhafás ligeterdő maradványok és üde rétek igen változatos élőhelykomplexet jelenthetnek, sérülékeny jellegüknél fogva azonban szakszerűtlen beavatkozások következtében könnyen eltűnhetnek vagy átalakulhatnak. Jelenlegi állapotukban, mely az egykori gazdálkodási forma felhagyásával, vagy időnkénti, kampányszerű, nem természetvédelmi célú kezelésükkel alakult ki, az egykori üde rétek zömmel elnásodott, lágyszárú inváziós növények által fertőzött területekké váltak. Az eredeti élőhelytípus jelentősen visszaszorult, visszaalakítása következetes és szakszerű beavatkozások útján lehetséges. A meglévő, változatos korú őshonos fás szárú vegetáció ugyanakkor jól mozaikolja a területet, életteret, szaporodóhelyet adva hazai jogszabályok által védett madár –, kételtű –, és lepkefajoknak.

A gazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok egyaránt tartalmazzák erdészeti, gyepgazdálkodási, és vizes élőhelyekre vonatkozó ajánlásokat. Mindez a kezelési egység több érintettségű jellegéből adódik. Üde élőhelyként sérülékeny, számos, és komplex, összefüggő jellegű veszélyeztető tényező által érintett (pl.: vízellátás megváltozása, inváziós növények térnyerése, nádasodás, vadkár), ugyanakkor, mint élő vízfolyás által meghatározott élőhely, kezelési lehetőségei korlátozottak.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek részletes leírásánál adtuk meg:

- KE-2: akácok esetében fafajcsere, szerkezetátalakítás
- KE-3: félszáraz gyepek, felhagyott gyümölcsösök esetén az ismételt használatbavétel (extenzív gyümölcsösök, kisparcellás szőlők telepítése, felújítása)
- KE-4: száraz és félszáraz legelők esetében facsoportok telepítése (fás legelő jelleg kialakítása)

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az élőhelykezelések megvalósítása, min az élőhelyek megőrzésére, területének növelésére, visszaállítására, és minőségének javítására irányuló törekvés, önmagában is komplex fajvédelmi intézkedések megvalósításának tekinthető. A tervezési területen külön fajvédelmi program megvalósítása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A jövőre vonatkozó kutatási feladatok közül az alábbiak rendelkeznek kiemelt prioritással:

- Mivel a terület zoológia szempontból kevésbé feltárt, egyes – védett fajokat is tartalmazó – élőlénycsoportok (pl. bogarak, egyenesszárnyúak) kiemelt kutatási prioritásként jelentkeznek (alapfaunisztikai felmérések: jelenlét / hiány felmérések, mennyiségi mintavétel).
- Özönnövények esetében ponttérképezés (alapállapot) felmérés majd annak megisméltése javasolt 5 éves visszatérési idővel. A vizsgálat eredményeként a kezelések tervezhetősége is javulhat.

A jövőre nézve legfontosabbnak tartott monitorozási feladatok a tervezési területen az alábbiak:

- a leánykökörücsin (*Pulsatilla grandis*) állományváltozásainak nyomon követése, a megvalósuló kezelések hatásainak értékelése (módszer: 3 évenkénti állományfelmérés, ponttérképezéssel Nbm R protokoll alapján).
- A terület védett növényfajainak, gerinctelen és madárfaunájának nyomon követése, kiemelt figyelemmel a kezelés (leégés, legeltetés, kaszálás) élővilágra gyakorolt hatására (jelenlét / hiány felmérések, mennyiségi mintavétel NBmR protokoll alapján)
- Szukcessziós változások figyelemmel kísérése, az élőhelytérképezés megisméltése javasolt 5 éves visszatérési idővel (NBmR protokoll alapján).
- Az égetések (intenzitása, időbeliség) gyepekre vonatkozó hatásainak a monitorozása. Az égetések vizsgálatával tapasztalatokat nyerhetünk arra is, hogy az égetések az adott területen milyen módon használhatók fel akár a természetvédelmi kezelések során is (javasolt módszer: növénytársulástani felmérések rögzített kvadrátok (mintaterületek) kijelölésével).

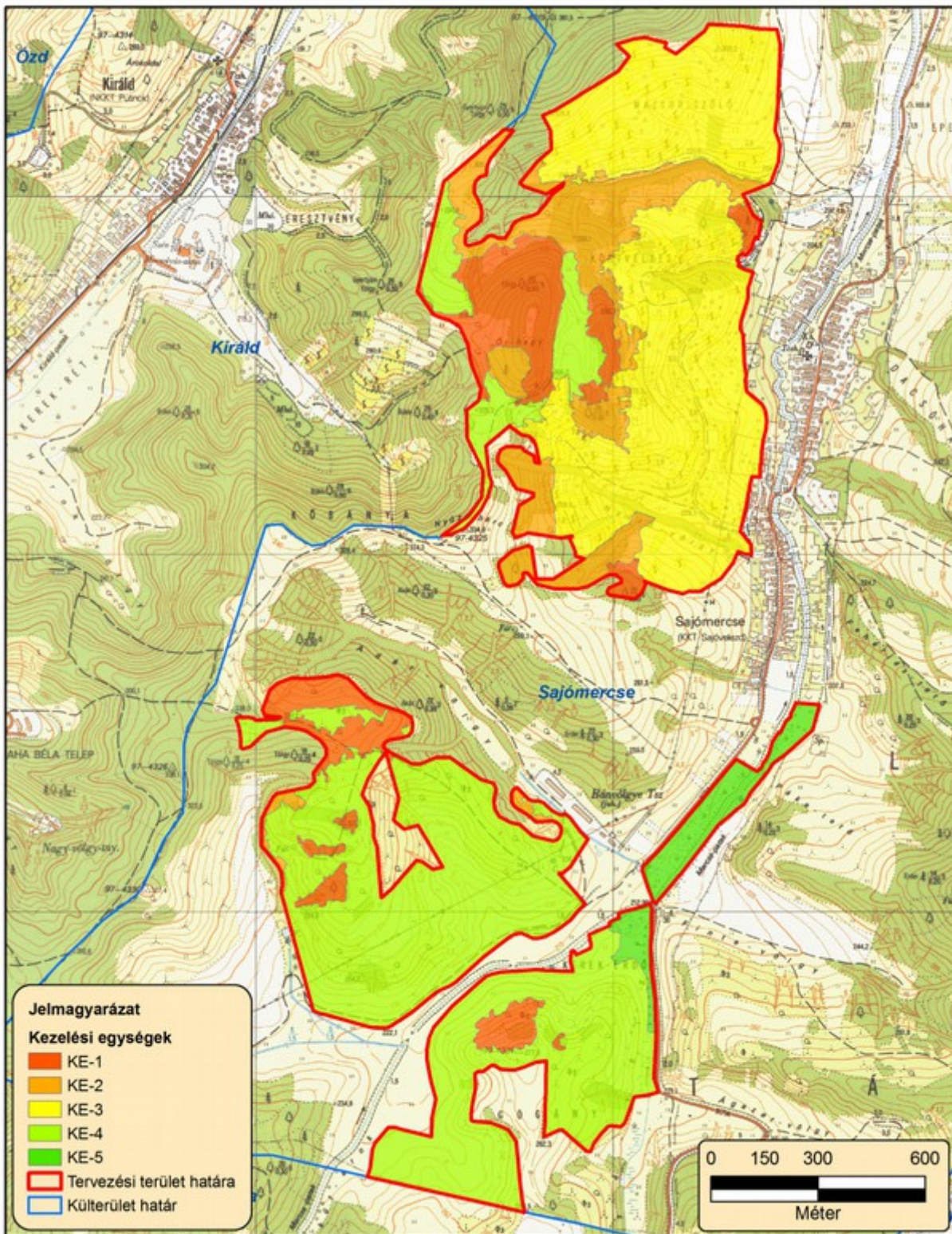
A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) a területen monitorozás nem zajlik. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozandó több felmérési, kutatási vizsgálat is folyt a területen:

- A tervezés alapját képező élőhelytérképezés 2012-2013-ban készült el, melynek keretében további védett növényfajok ponttérképezése is megtörtént.
- A lepkészeti és bogártani felmérések elsősorban a közösségi jelentőségű fajokra fókuszáltak.
- A denevértani felmérések denevér detektorok (akusztikus vizsgálat) segítségével történtek, melynek keretében a területről korábban ki nem mutatott fajok is előkerültek.

A Jedlik Ányos kutatásfejlesztési program keretein belül a ProVértes közalapítvány, a Debreceni Egyetem és a Bükk-vidék Közalapítvány szervezésében 2004-től történt a gyepgazdálkodás hatásait és módszereit vizsgáló kutatás. (Bővebben: <http://www.gyepgazdalkodas.hu>).

Az európai uniós, határon átnyúló pályázati lehetőségek bővülésével egy, a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság által benyújtott és kivitelezett kutatási projekt is zajlott a tervezési területen: „*Határmenti dombvidéki tájak természetvédelmi kezelését megalapozó biotikai kutatások*” – 2013-2014. (Projekt kódja: HUSK/1101/2.2.1/0156.).

3.2.5. Mellékletek

A tervezési terület kezelési egységeit lehatároló térkép (2014)

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészletek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz-ek	Érintett erdőrészletek
KE-1	természetszerű erdőállományok	21,6	Sajómercse 068/1 (*), 068/2 (*), 068/3, 074/3 (*), 082/10, 084/1 (*), 093a (*), 093b, 094/1 (*), 094/3 (*), 095a (*), 095b (*)	Sajómercse 2A (*), 2B (*), 2C (*), 2E (*), 20A, 20B (*), 21B (*), 22B (*), 22C (*), 22D (*)
KE-2	akácos és fenyves származékterdők és ültetvények	22,4	Sajómercse 074/3 (*), 082/10 (*), 083 (*), 084/1 (*), 091 (*), 093a (*), 094/3 (*), 094/4 (*), 095a (*), zártkertek (*)	Sajómercse 2A (*), 2B (*), 2C (*), 2D, 11A (*), 20B (*), 20C, 20D, 21A, 21B (*), 21G, 21F
KE-3	félszáraz gyepek és cserjésedő állományaik (zártkerti gyümölcsösök)	65,5	Sajómercse 082/1, 082/2, 082/5, 082/6, 082/7, 082/8, 082/9, 082/10, 083, 084/1 (*), 084/2, 085/1, 085/2, 086, 087, 089/2, 091 (*), 094/1 (*), 095 (*), 5001-5874/2	Sajómercse 11A (*)
KE-4	száraz,- és félszáraz legelők	80,2	Sajómercse 068/1 (*), 068/2 (*), 069b (*), 069c (*), 074/3 (*), 093a (*), 094/4 (*), zártkertek (*)	-
KE-5	völgytalpi üde és mezofil rétek és ligeterdő fragmentumok	6,9	Sajómercse 053/40, 053/41, 053/42, 053/43, 053/44, 053/45, 053/46, 053/47, 054, 055, 069b (*), 069c (*)	-

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A tervezési terület egésze a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó. A tervezési terület át fed helyi jelentőségű természetvédelmi területtel („Mazsur-szőlő, Órhegy, Nyúzó-völgy, Körtvélyes és Nyúzó-bérc Természetvédelmi Terület; 5/2003. (VI.13.) önk. Rendelet), így ennek kezelési terében megjelenő korlátozásokat így figyelembe kell venni. *Ex lege* védett terület vagy érték a tervezési területen nem található.

A tervezési területen dominál a magántulajdon, a kis – közepes birtokméretek a jellemzőek. A támogatási célprogramok tekintetében a magántulajdonosi struktúra (magánterületek) kedvezőnek tekinthető.

3.3.1.1 Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A területen a mezőgazdasági hasznosítás jelenleg igen alacsony. Folyamatos kezelés (külterjes húsmarha-tartás) csak a Gógány és a Szarvaskút területén (a tervezési terület déli felében) folyik. A Gógány területén a földhasználó folyamatos egyeztetéseket folytat a természetvédelmi kezelővel a legelőberendezések és itatók elhelyezése, üzemeltetése témájában.

A Körtevényes és Mazsúr-szőlő zártkertjeinek, illetve a Mercse-patak rétjeinek hasznosítása esetleges, zömük felhagyott állapotú. A település népességének csökkenésével a külterületi (zártkerti) ingatlanokon folytatott gazdálkodás intenzitása régiós szinten is igen visszaesett. A zártkertek esetén az agrár- és agrár-környezetvédelmi támogatások lehívásának gátjának tekinthető továbbá a kis kiterjedésű (1 ha-nál kisebb) parcellaméretek is.

Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint a „kölcsonös megfeleltetés” (KM) rendszerének betartása.

A gazdálkodó által az összes bejelentett területet helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban kell tartani. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásainak teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, illetve helyszíni ellenőrzés során végzi.

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is. Az alábbiakban az egységes területalapú támogatáson felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetéseket, illetve a környezet- és természetvédelmi célú mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat soroljuk fel.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

- Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke jelenleg 38 EUR/ha évente. A Natura 2000 gyepekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást.
- Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

- Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény

célprogramok érhetőek el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.

- Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.
- Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet). Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján. A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

- A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások). Mivel a távlati természetvédelmi célként fogalmazzuk meg a facsoportok, fasorok felújítását, fejlesztését, így ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben.

A tervezési terület vonatkozásában azt is figyelembe kell venni, hogy nem maga a legelő állatállomány mérete a kulcstényező a legeltetési rendszer értékelésekor (lásd túllegeltetés – alul hasznosítás), hanem az időjárástól függően a rétek és legelőterületek „minősége” (pl. a kaszálék és fűhozam mennyisége). Az adaptív kezelési igényeket figyelembe véve, nem javasolt konkrét legeltetési sűrűsége (állategység/ha) vonatkozó előírás-javaslatok megtevése.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területen pillanatnyilag egy Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KE-HOP) pályázat tervezett „*Extenzív gyümölcsösök fenntartása az Upponyi hegységben*” címmel, mely a tervezési területet is érintené. A tervezett projekt célja a még meglévő idős gyümölcsösök, szőlők, és a hozzájuk kapcsolódó életközösségek megőrzése, fenntartása, megújítása lenne. A projekt egyelőre ötlet szinten áll, kedvezményezettként a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság van megjelölve. A kedvezményezett jelenleg nem rendelkezik saját vagyongazdálkodási területtel a tervezési területen, de a pályázatból bizonyos mértékű összeg területvásárlásra fordítható.

3.3.3. Egyéb

A Bükk-vidék Közalapítvány, mint tulajdonos, részben hagyományos gyümölcsösök fenntartását, kezelését, bővítését célzó civil hazai és nemzetközi forrásokat is felhasználhat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A tervekészítés során végzett kommunikációs tevékenységek célja, hogy a tervezési terület közösségi jelentőségű élőhelyeit és fajait, a természetvédelmi célkitűzéseket és a megőrzéshez, illetve fejlesztéshez szükséges intézkedéseket bemutassa a célcsoportoknak (érintetteknek). A nyílt tervezés so-

rán az érintetteknek lehetőségük volt észrevételeik megismertetésére, ezáltal közvetve a tervekészítés folyamatában is közreműködhetnek. Az ütközési pontok feltárása kiemelt prioritással bírt, melynek eredményeképp a gazdálkodók, területkezelők számára a Natura 2000 hálózat és annak működtetése is ismeretbővülést jelenthetett.

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: www.bnpi.hu/naturaterv

Eszköz típusa	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló térivevény	Üisz: 34-16/1/2014 26 levél kiküldése érintetteknek + e-mail (ismert címek esetén))	2014.01.20
Terepbejárás	Terepi jegyzőkönyv, résztvevők száma, fotódokumentáció	Üisz: 34-16/1/2014 hitelesített jegyzőkönyv résztvevők száma: 15 fő (tulajdonos/földhasználó – 4 fő; önkormányzat – 1 fő, hatóság – 4 fő, civil szerv. – 1; BNPI – 5 fő)	2014.01.28
Nyomatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyep és erdőtamogatási rendeleteket, kaszálási bejelentőket és kezelési egység kivonatos térképet az érintett földrészletekkel és erdőrészletekkel).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (5 db)	2014.06.17.
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 34-16/7/2014. 21 levél kiküldése érintetteknek + e-mail (ismert címek esetén) emlékeztető	2014.06.17.
Önkormányzati közvétel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 34-16/6/2014. Megküldött térivevények	2014.06.02.
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	2013.07.05.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok; Bükk-vidék Természetvédelmi Közalapítvány (1 ha-nál nagyobb érintettséggel, 6)
Erdőgazdálkodók	Állami erdőgazdálkodó, magánerdő tulajdonosok (3)

Vadgazdálkodó	651010 Földtulajdonosi Vadászközösség
Önkormányzat	Sajómercse község önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, • Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága • Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága • Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság • Ózd Járási Hivatal Járási Földhivatala • Nemzeti Környezetügyi Intézet Észak-magyarországi Kirendeltsége • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Igazgatósága • Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság • Észak-Magyarországi Vízügyi Hatóság
Civil szervezetek, köztestületek	<ul style="list-style-type: none"> • Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesület • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület • Bükk-vidék Természetvédelmi Közalapítvány
Helyi lakosság	Az érintett település lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság az É2014-070-019/2014. ügyiratszámú levelében jelezte, melyek azok a jogszabályokban foglalt fenntartási kötelezettségek, melyeket a tervezési területen található Mercse-patak tekintetében a tervben szerepeltetni szükséges (BNPI ikt. szám: 34-16/9/2014.). A tervekészítő a KE-5 egység vonatkozásában a „(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” pontnál feltüntette a meder és parti sáv kezelésére vonatkozó jogszabályi hivatkozásokat. A tervben egy új fejezetben (6.) megjelent egy jogszabályi gyűjtemény is, ahol ugyan ezen jogszabályok listázására is sor került.

A vízügyi kezelővel, az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság szakági megbeszélést is folytattunk Miskolcon 2014. 04. 03-án (BNPI ikt. szám: 31-21/2/2014.).

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága BOG/01/790-4/2014. ügyiratszámán tett észrevételeket a tervezési terület erdőterületei vonatkozásában (BNPI ikt. szám: 34-16/11/2014.). Az észrevételek során a hatályos erdészeti nyilvántartásban (erdő adattár) szereplő természetszerű és a származékerdők erdőrészeleire megfogalmazott előírások esetén jelezte, hogy azok kötelezettséget nem állapíthatnak meg a hatályos erdőtörvény és végrehajtási rendeletei alapján. Az igazgatóságunk az egyeztetési tervdokumentáció átdolgozása során egyértelműen kiemelte és megkülönböztette az érintett kezelési egységek (KE-1 és KE-2) esetén a „gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatoknál” a „kötelezően betartandó” és az „önkéntesen vállalható előírások-javaslatokat”.

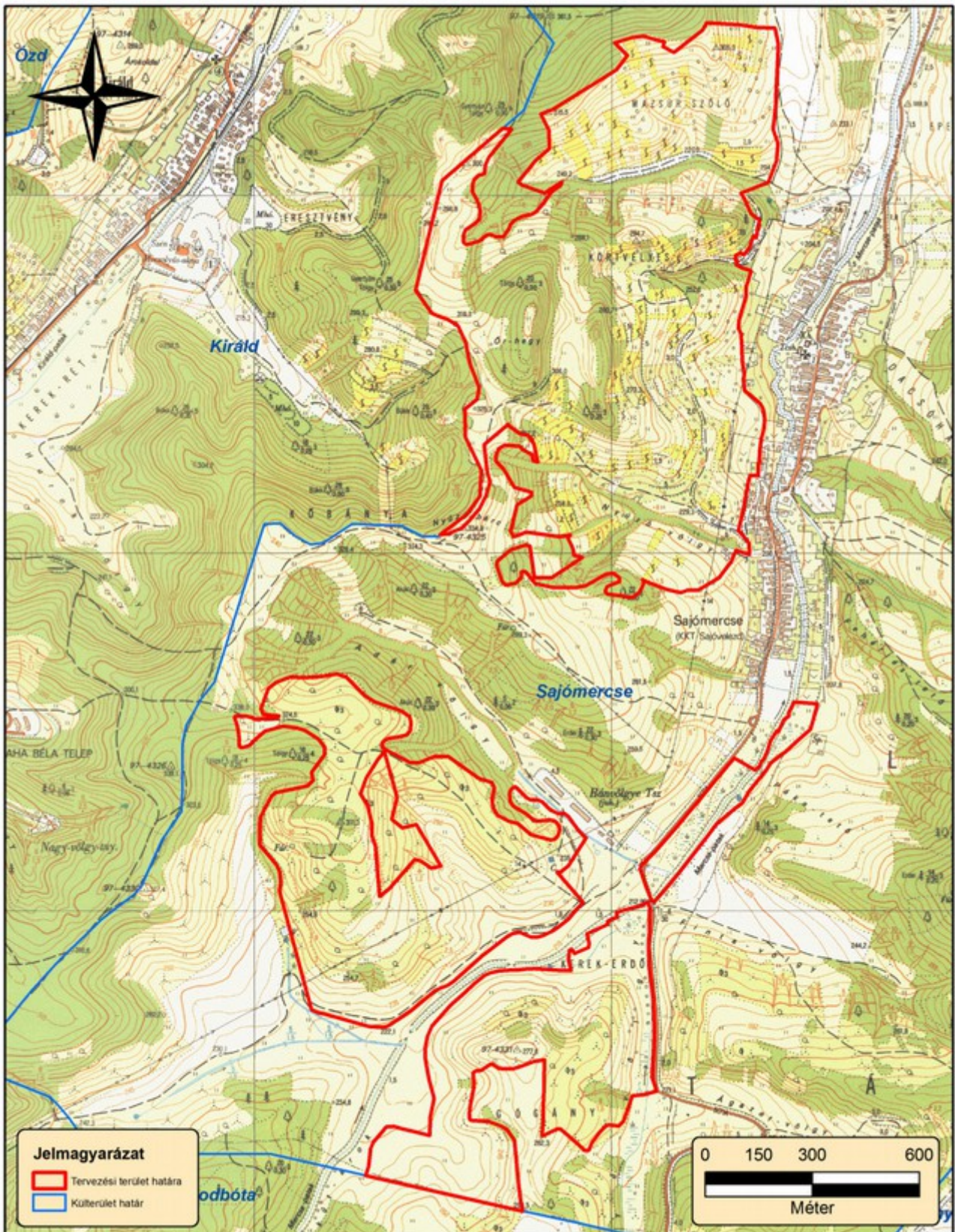
A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága BOF/01/338-5/2014. ügyiratszámán jelezte, hogy a megküldött tervdokumentációval kapcsolatban

talajvédelmi kifogást nem emel. Felhívja a figyelmet, hogy „a fenntartási tevékenységek során gondoskodni kell, hogy a környezeti hatások az érintett és a környező termőföldek minőségében kárt ne okozzanak, valamint az érintett termőföldrészeket végezhető talajvédő gazdálkodás feltételeit nem csökkentheti.”

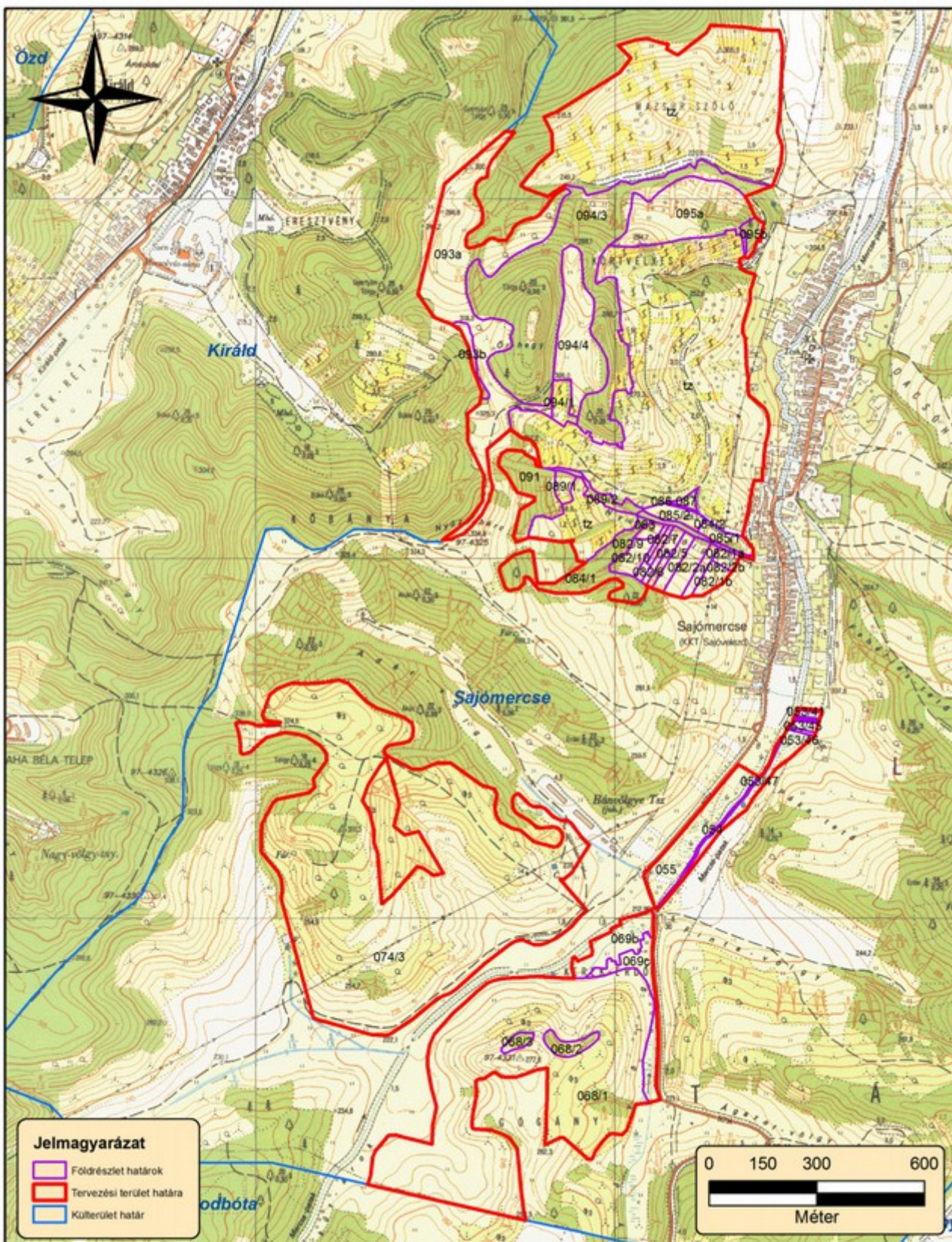
A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Ózdi Járási Hivatal Járási Földhivatala 10.049/2014. ügyiratszánon a Natura 2000 fenntartási tervéhez hozzájárult (BNPI ikt. Szám: 34-16/3/2014.). A hasznosítási kötelezettségre való jogszabályi hivatkozás (2007. évi CXXX. törvény) a tervdokumentáció egy új fejezetében (6.) megjelent a jogszabályi gyűjteményben.

4. Térképek

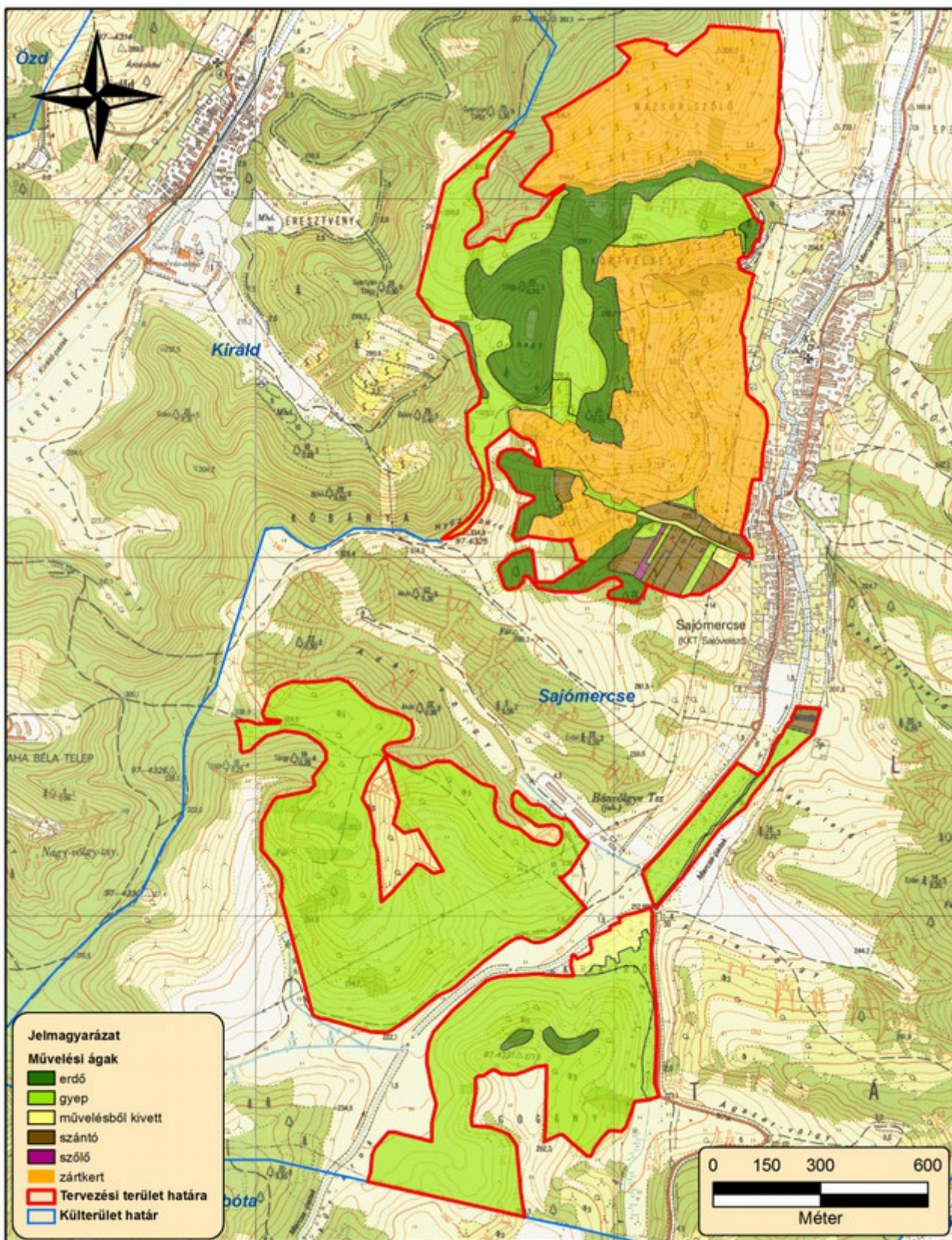
- 1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe
- 2. ábra: A tervezési terület ingatlanyilvánítási térképe
- 3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
- 4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe
- 5. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe
- 6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe
- 7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe
- 8. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe I. (leánykőöröcsin)
- 9. ábra: Közösségi jelentőségű állatfajok térképe I. (nagy tűzlepke)

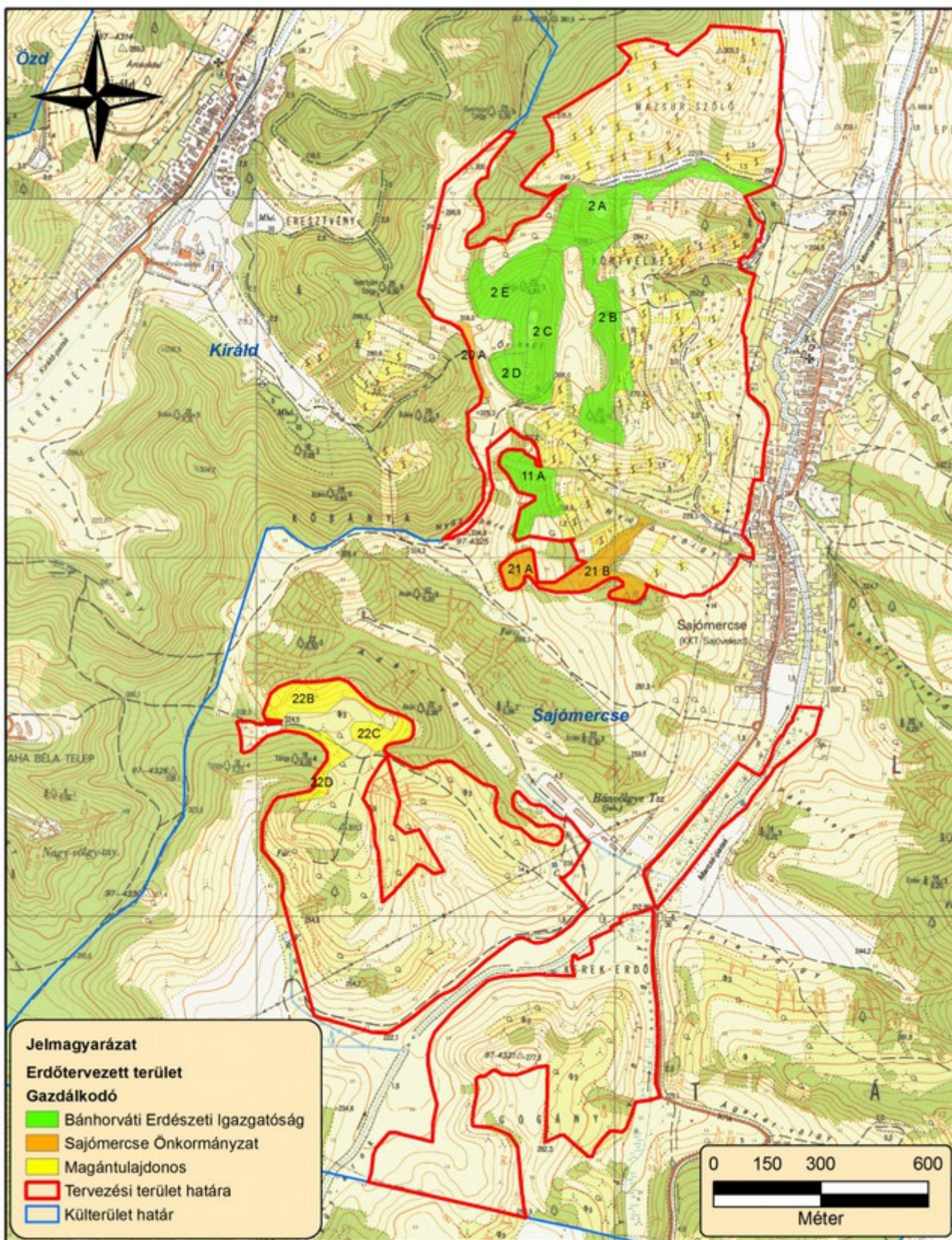
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe (2014)

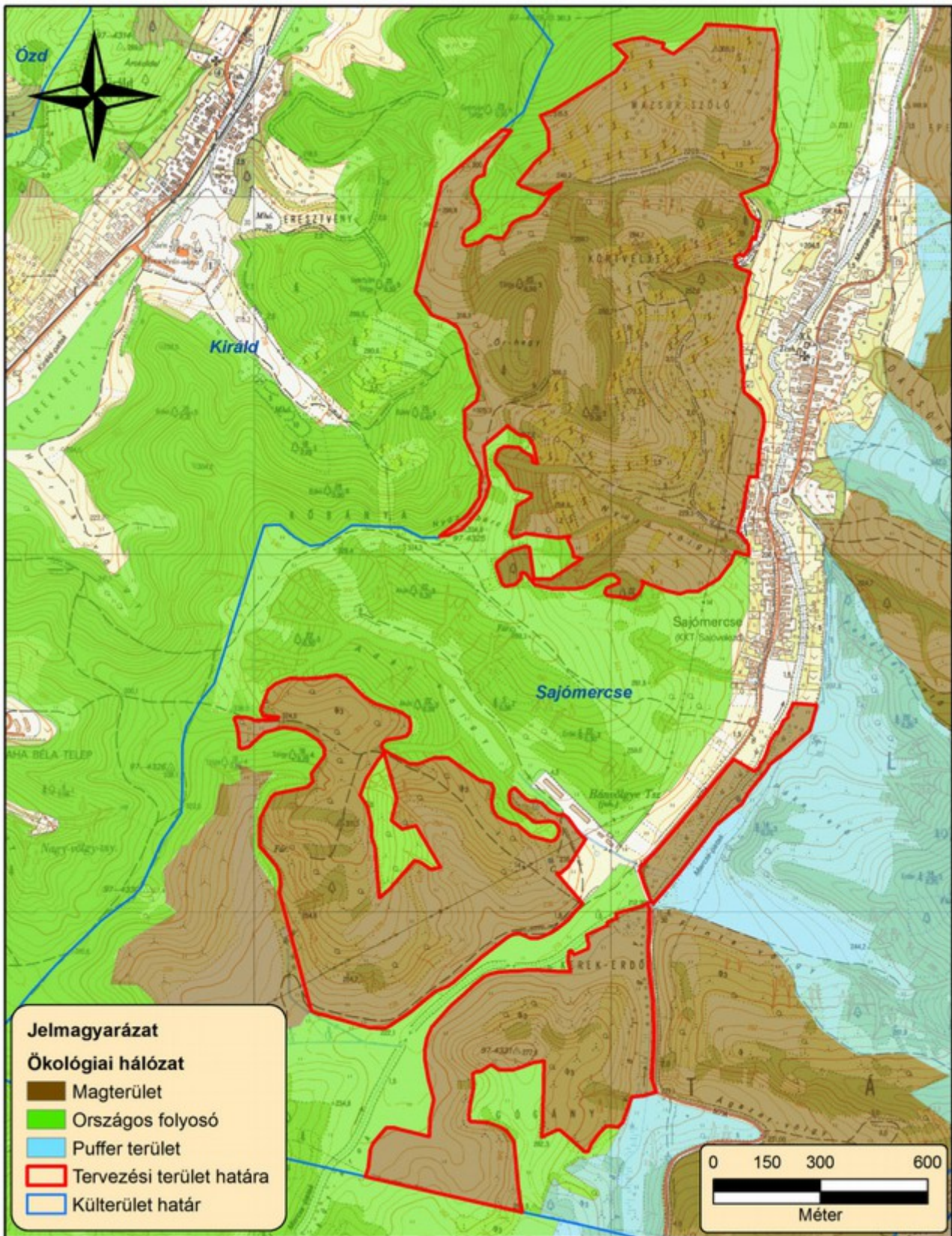
2. ábra: A tervezési terület ingatlanvilvántási térképe (2014)

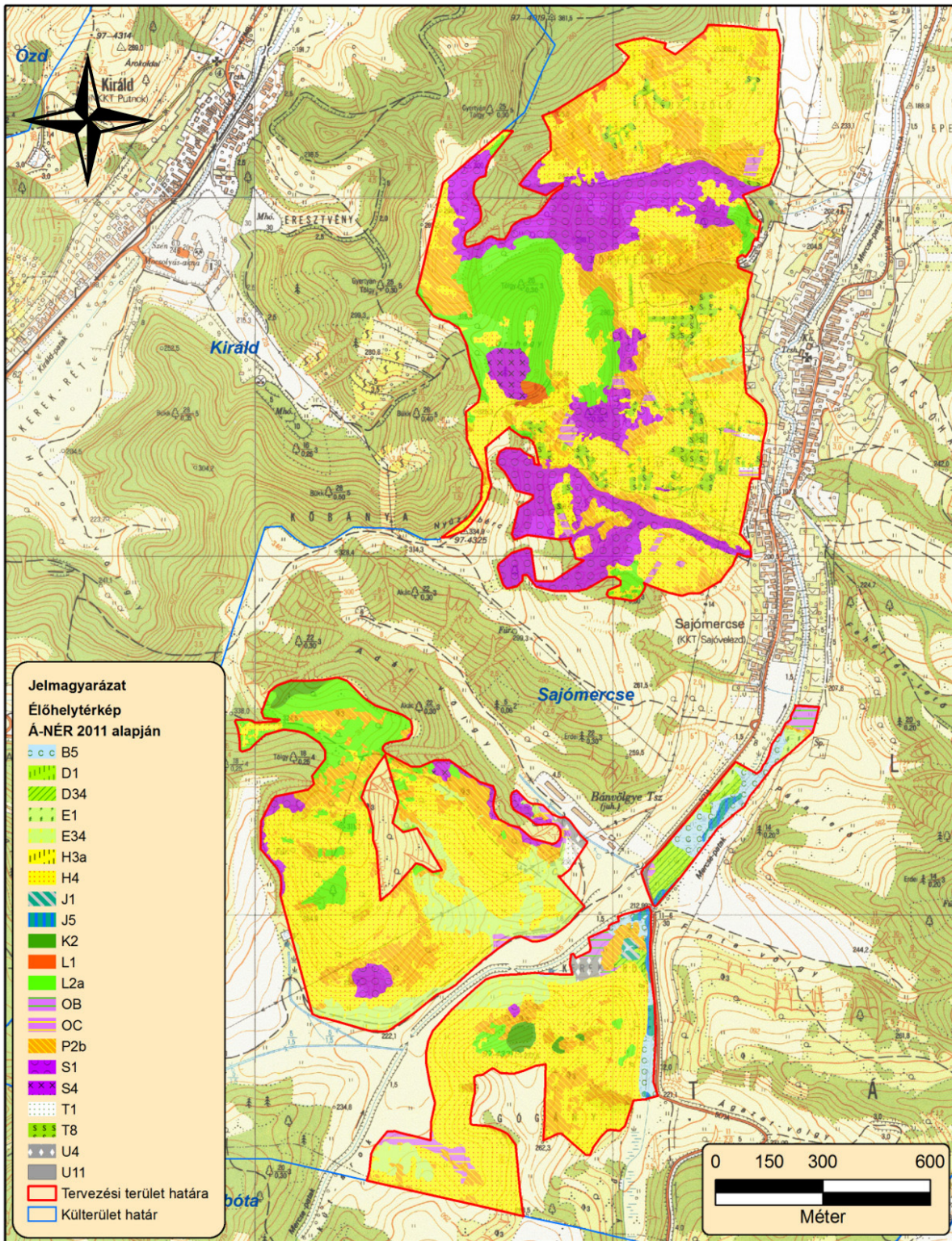
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe (2014)

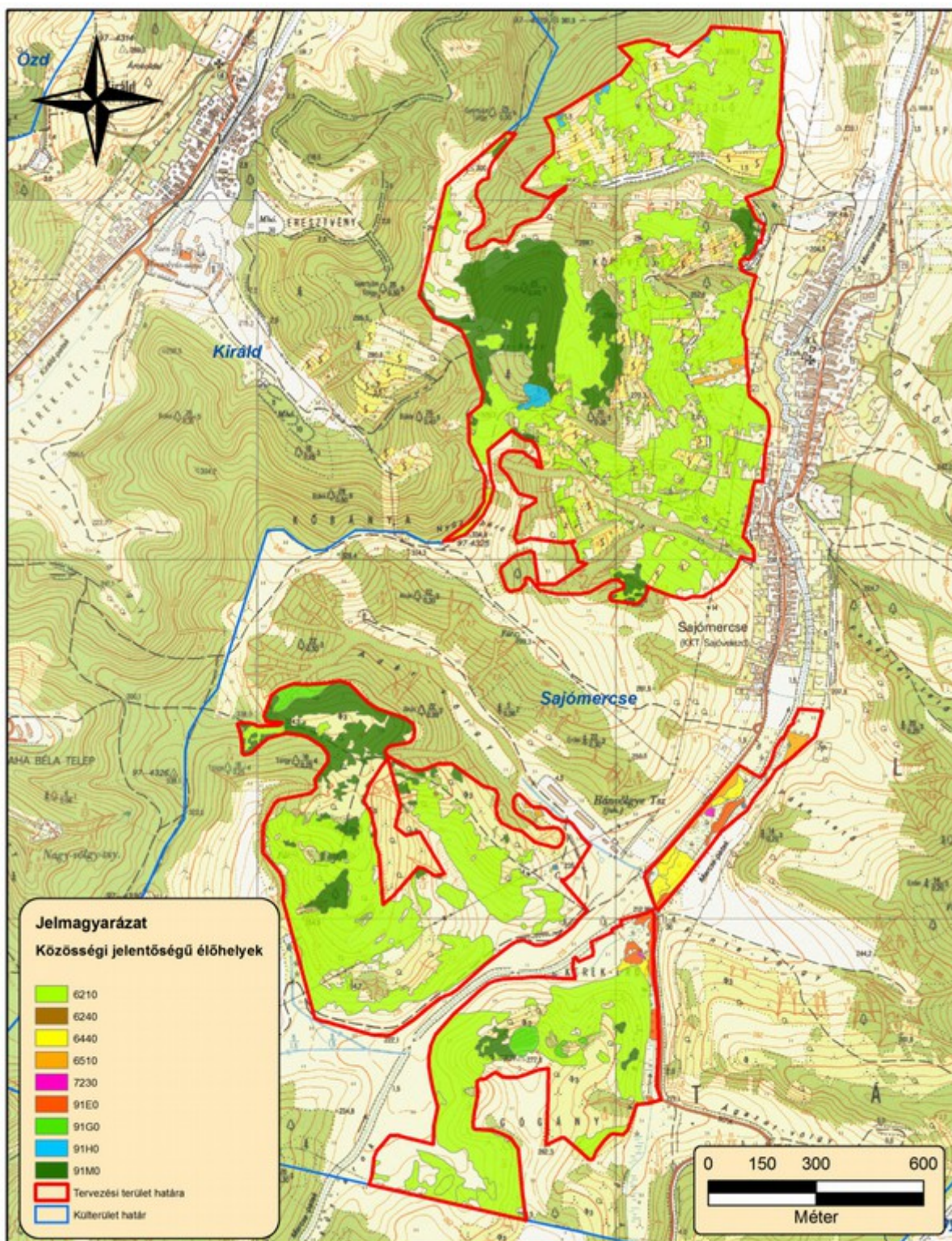
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe (2014)

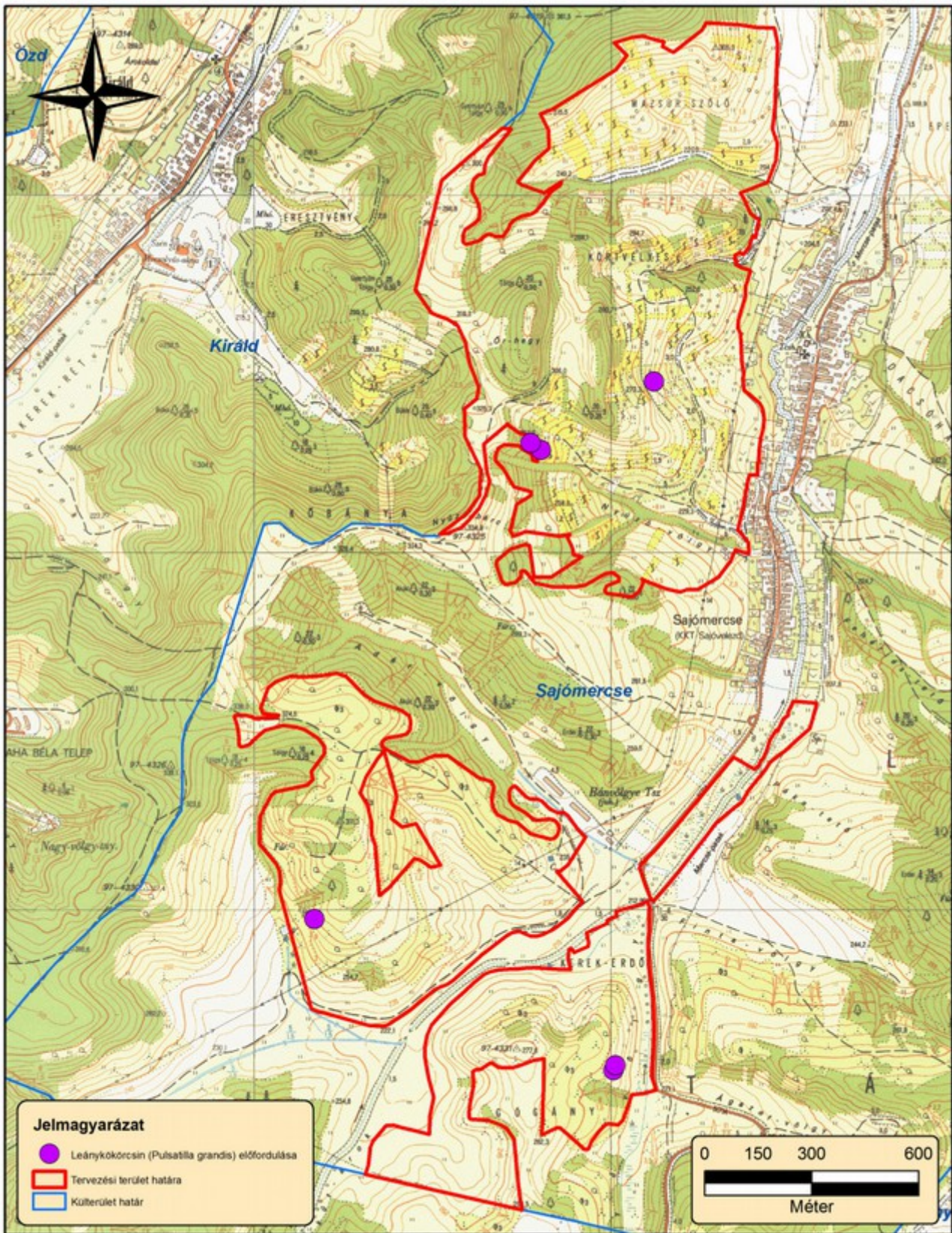
5. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe (2014)

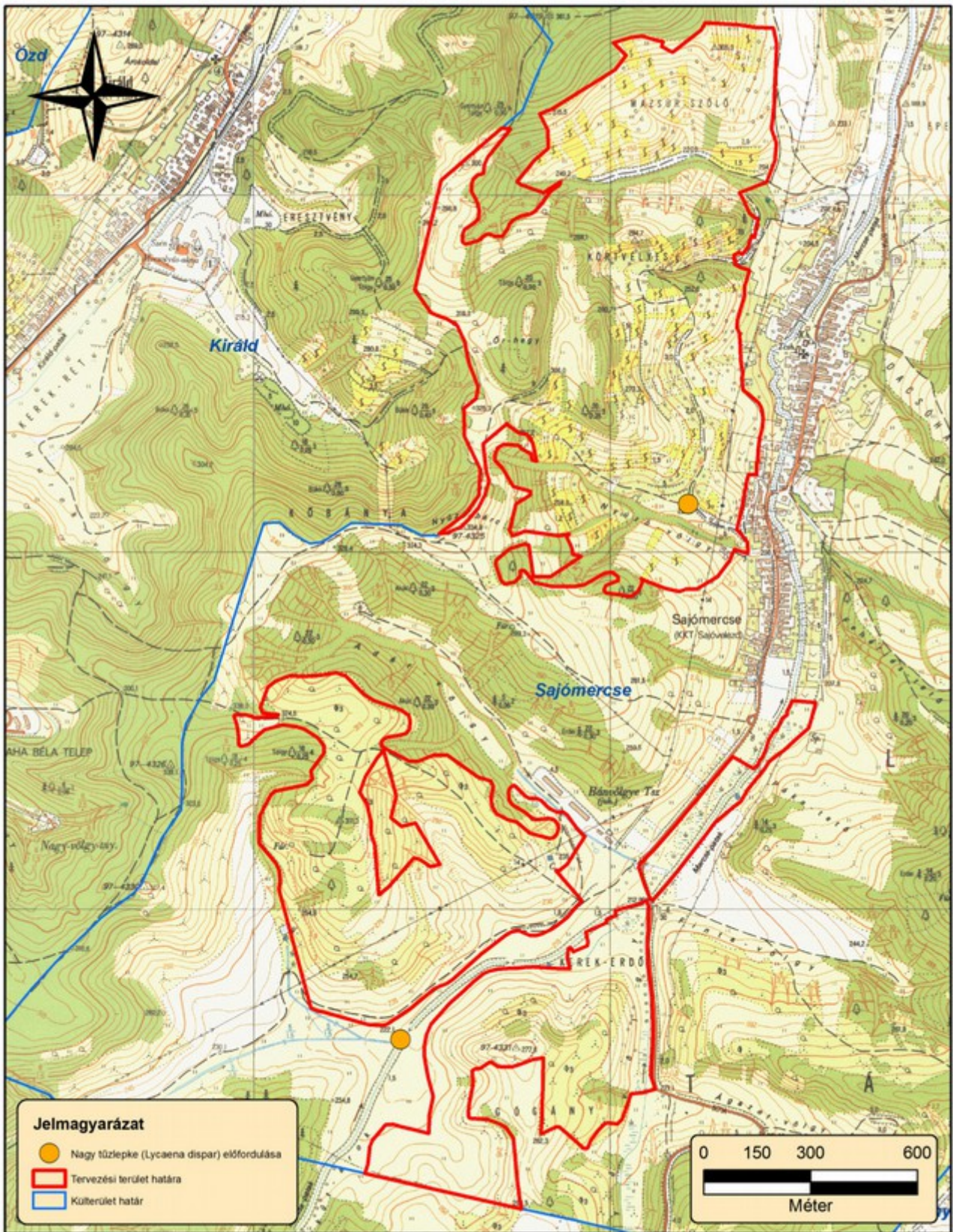
6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (2014). (B5 - Nem zombékoló magassárrétek; D1 – láprétek; D34 - Mocsárrétek; E1 - Franciaperjés rétek; E34 - Hegy-dombvidéki sovány gyepek; H3a - Köves talajú lejtősztyepppek; H4 - Felsőszár irtásrétek, száraz magaskörösök és erdősztyepprétek; J1 – Fűzlápok; J5 - Égerligetek; K2 - Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; L1 - Mész- és melegkedvelő tölgyesek; L2a - Cseres-kocsánytalan tölgyesek; OB - Jellegtelen üde gyepek és magaskörösök ; OC - Jellegtelen száraz- vagy felszáraz gyepek és magaskörösök; P2b – Galagonyás-kökényes-borókás cserjések; S1 - Ültetett akácok; Ültetett erdei- és feketefenyvesek; S4 - Ültetett erdei- és feketefenyvesek; T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák; T8 - Kisüzemi szőlők és gyümölcsösök; U4 - Telephelyek, roncssterületek; U11 - Út- és vasúthálózat)

7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe (2014). (6210 - Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*); 6240 - Szubpannon sztyeppék; 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétei; 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, *Sanguisorba officinalis*); 7230 - Mészkezdvelő tude láp- és sásrétek; 91E0 - Enyves éger és magas kőrös alkotta ligeterdő (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*); 91G0 - Pannon gyertyános-tölgyesek; 91H0 - Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel; 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek)

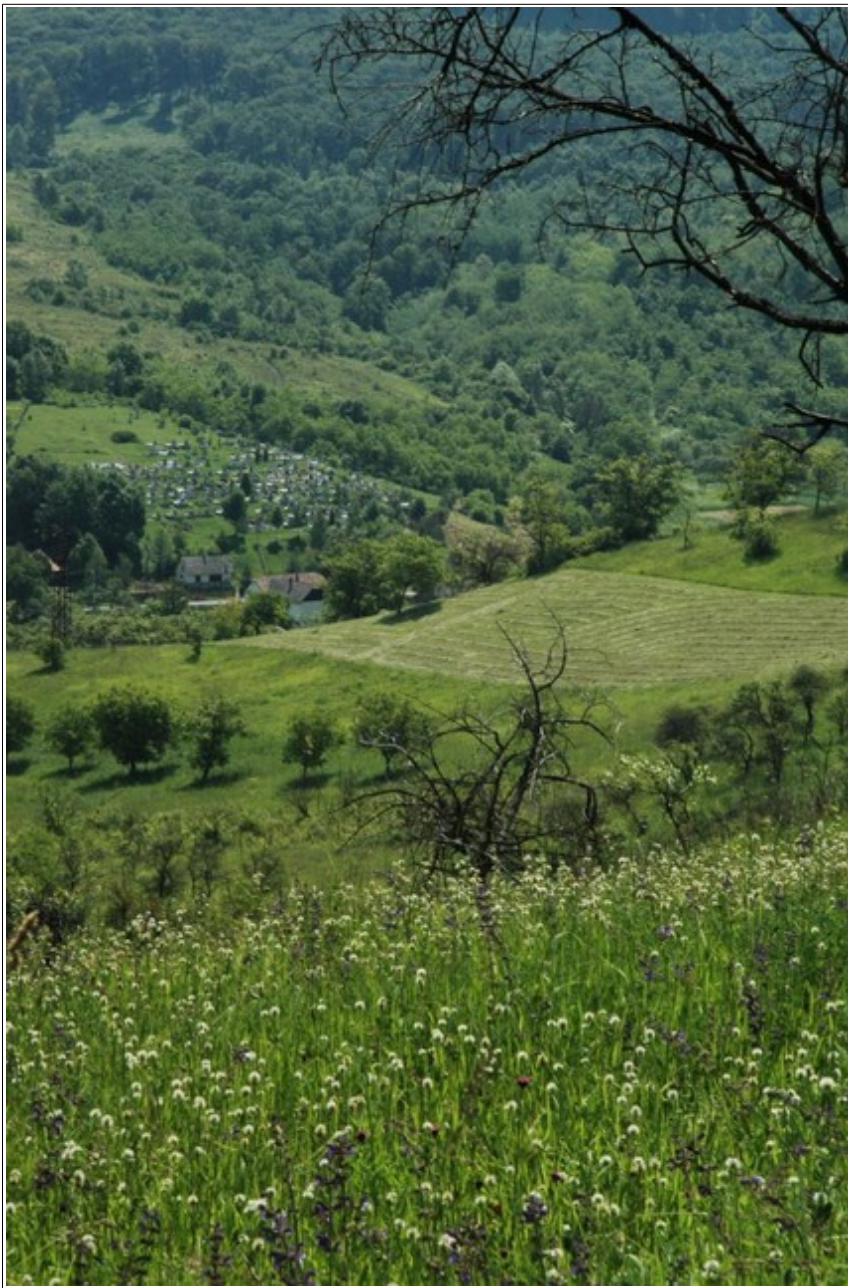

8. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe I. (leánykőkörcsin) (2014)

9. ábra: Közösségi jelentőségű állatfajok térképe I. (nagy tűzlepke) (2014)

5. Fotódokumentáció

1. kép: Művelt és felhagyott gyümölcsösök a Körtvélyes-dűlőben (Forrás: www.gyepgazdalkodas.hu)

2. kép: Félzsáraz gyepék és cserjések mozaikja a Gógány-dűlőben

3. kép: Fajgazdag hegylábperemi szálkaperje-rét